

SİNEMA VE MİMARLIK

DERLEYEN
CELAL ABDİ GÜZER

PROF. DR. CELAL ABDİ GÜZER

Lisans derecesini 1982 yılında ODTÜ'den almıştır. Yüksek Lisans ve Doktora çalışmalarını aynı üniversitede tamamlayan Güzer İngiltere'de, Newcastle upon Tyne Üniversitesi'nde mimarlık eleştirisi üzerine doktora çalışması yapmış ve ders vermiştir. Hâlen ODTÜ'de mimarlık eleştirisi üzerine ders vermekte ve dördüncü sınıf proje stüdyosu yürütücülüğü yapmaktadır. Çağdaş mimarlık kavramları ve uygulamaları üzerine teori, eleştiri ve tasarım odaklı pek çok ulusal ve uluslararası yayını olan Güzer ODTÜ'de Bölüm başkan yardımcılığı, dekan yardımcılığı, anabilim dalı başkanlığı gibi görevler üstlenmiş, bir dönem Mimarlar Derneği 1927 genel başkanlığı yapmıştır. Çeşitli yarışmalarda jüri üyeliği yapan Güzer üçü birincilik olmak üzere çok sayıda derece ve ödül sahibidir. Projelerini ağırlıklı olarak ODTÜ bünyesinde gerçekleştiren Güzer'in uygulanmış ve devam eden çok sayıda kentsel ve mimari projesi vardır. Bu projeler arasında yer alan MATPUM araştırma merkezi yapısı 2008 yılında YEM ödülüne layık bulunmuştur. 2013 yılında Uluslararası Antalya Mimarlık Bienali'nin küratörlüğünü üstlenen ve "şablon/template" temalı ana sergiyi düzenleyen Güzer'e 2019 yılında mimarlığa yaptığı katkılar nedeni ile TSMD jüri özel ödülü verilmiştir. Güzer'in araştırma konuları arasında mimarlık eleştirisi, çağdaş mimarlık uygulama ve kavramları, konut ve toplu konut, kentsel dönüşüm, eğitim yapıları ve sürdürülebilirlik gibi konular yer almaktadır.

DOÇ. DR. GÜL KAÇMAZ ERK

ABD, Birleşik Krallık, Hollanda, İrlanda ve Türkiye'de mimar ve akademisyen olarak çalışmış olan Gül Kaçmaz Erk, Sinematik Mimarlık sertifikasıyla İleri Mimari Tasarım yüksek lisans programının (@msc.arch) koordinatörlüğünü de yürüttüğü Queen's University Belfast'ta 2011 yılından beri çalışmaktadır. Kaçmaz Erk, ODTÜ'de lisans ve yüksek lisans İstanbul Teknik Üniversitesi'nde doktora eğitimini tamamladı. Yüksek lisans tezi, *Sinemada Mimarlık: Mekâna Dayalı bir Temsiliyet İlişkisi* (2009) adıyla kitaplaştırıldı. "Dijital Çağda Mimari Mekân: Bilimkurgu Sineması Aracılığı ile Sibermekân, Hipermekân ve Uzaymekân" başlıklı doktora tezinin araştırmasını Pennsylvania Üniversitesi'nde yaptı. Philadelphia (Thomas Jefferson) Üniversitesi ve Delft Teknik Üniversitesi'nde misafir öğretim üyesi olarak dersler verdi. University College Dublin'de araştırmacı olarak bulundu. İstanbul ve Amsterdam'da lisanslı mimar olarak da çalışın (Atölye T Mimarlık, İş Kuleleri İnşaatı) yazar, İzmir Ekonomi Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nün kurucularındandır. Kaçmaz 2014 yılında kurduğu Kentte Sinema ve Mimarlık Araştırma Grubu'nun yürütücüsü olup (www.cacity.org) her yıl Belfast ve Derry'de Duvarla Çevrili Kentler Film Festivali'ni düzenlemektedir. Halka açık kentsel kısa film atölyeleri de düzenler. Birleşik

Krallık'ta mimarlık okullarını denetleyen RIBA (İngiliz Mimarlar Kraliyet Enstitüsü) komite üyesidir. *Yeniden Çerçeveselenen Berlin: Mimarlık, Bellek İnşası ve Filmlerin Çekildiği Yerler* (2023) kitabını Christopher Wilson'la yazmış, *Dilimlenen Mekânlar: Mimarlığın Sinemadaki Performansı* (2023) kitabını Rebecca-Jane McConnell'la derlemiştir. Kaçmaz'ın araştırma alanları için bkz. mimarlık, kent ve sinema, kentsel/mimari/sinemasal/bilim kurgusal mekân, mimari temsiliyet ve mimarlıkta mülteciler ve zorunlu göçtür (<https://pure.qub.ac.uk/en/persons/gul-kacmaz-erk>).

DR. ÖĞR. ÜYESİ TÜRKAN NİHAN HACİÖMEROĞLU
1980 Ankara'da doğdu. 2004 yılında Gazi Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nden mezun oldu. Yüksek lisans derecesini 2008 yılında, doktora derecesini 2015 yılında ODTÜ Mimarlık Bölümü'nden aldı. Yüksek lisansla mimari temsiliyet ve bilimkurgu sineması üzerine çalışırken, doktora mimari anlatı, sinema ve edebiyat ilişkilerini araştırdı. 2010 senesinden beri ESOGÜ Mimarlık Bölümü'nde öğretim elemanı ve 2018'den beri doktor öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Sinema ve mekân, mimari temsiliyet, bilimkurgu edebiyatı ve mimarlık ilişkisi ve mimari anlatı üzerine dersler vermektedir.

DR. ÖĞR. ÜYESİ AYŞEGÜL AKÇAY KAVAKOĞLU
İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nde Mimari Tasarımda Bilişim Programında akademik kurul üyesidir. Araştırma alanları genel olarak Hesaplamalı Tasarım, Mimari Tasarım, Tasarım Eğitimi, Temsil ve Hareketli İmge çalışmalarını içermektedir. Akçay Kavakoğlu, Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nden mezun olduktan sonra Yüksek lisans çalışmalarını ODTÜ ve Ecole Nationale Supérieure d'architecture de Paris-Belleville'de yürütmüştür. ODTÜ'den şehir imgelerinin sinemadaki temsili konulu yüksek lisans teziyle mezun olmuştur. Doktora derecesini hareketli imgenin hesaplamalı tasarım sürecine katkısı araştırarak gene ODTÜ'den almıştır. Atölye çalışmaları ve sergiler düzenlemiştir. Akçay Kavakoğlu çeşitli mimari tasarım projelerinde çalışmış ve ulusal mimarlık yarışmalarında ödül almıştır.

AYÇA AKAY
2016'da Bilkent Üniversitesi Mimarlık Bölümü lisans, Şubat 2023'te ODTÜ Mimarlık Bölümü yüksek lisans eğitimlerini *Understanding the Concept of Space in Cinema: Re-reading Stanley Kubrick Exhibitions* başlıklı teziyle tamamlamıştır. Eğitim süreci boyunca mimarlık ve tasarımın yanı sıra almış olduğu heykel, anatomik çizim, seramik ve fotoğraf gibi dersler ile kendisini sanatın farklı alanlarında geliştirdi.
Lisans eğitiminin sonlanmasının ardından RMJM İstanbul'da çeşitli ölçeklerde mekânsal üretimlerde bulundu, tasarım ekibinde mimari sunum süreçlerinden sorumlu olarak yer aldı. Şirketin Dubai'ye taşınmasının ardından İstanbul'da kendi markası altında farklı ölçek ve formlarda nesne

üretimlerinde bulundu. Yüksek lisans eğitimi için Ankara'ya dönüş yaptı, bu süreçte ARCH 524 *Architecture and Different Modes of Representation* dersi kapsamında *How to Represent Volume?* sergisinin editörlerinden de biri olarak serginin katalog ve poster tasarımlarını gerçekleştirdi. Yakın zamanda Warner Bros., Stanley Kubrick Estate, University of the Arts London, Deutsches Filminstitut & Filmmuseum ortaklığında ve NuLook, ATLAS Sinemaları, İstanbul Sinema Müzesi ev sahipliğinde halen devam etmekte olan *Stanley Kubrick Sergisi*'nin mimarisi, tasarımı ve proje koordinatör asistanlığını üstlenmiştir. Profesyonel ve bireysel çalışmalarına devam etmekte olan Akay'ın ilgilendiği alanlar mimari sergi, mimari tasarım, sanat ve mimarlık (özellikle de sinema ve mimarlık) ve mimari temsil olarak listelenebilir.

DR. ÖĞR. ÜYESİ EKİN PINAR

ODTÜ'de görevine devam eden Ekin Pınar, aynı üniversitenin Mimarlık bölümü ve Mimarlık Tarihi programlarında lisans ve lisansüstü eğitimini tamamladıktan sonra, ikinci yüksek lisans ve doktorasını Pennsylvania Üniversitesi'nin Sanat Tarihi bölümünde modern ve çağdaş sanat ve sinema tarihi üzerine tamamladı. Aynı üniversitenin Sinema Araştırmaları programında, Franklin and Marshall Üniversitesi Tiyatro, Dans, ve Film bölümünde ve ODTÜ Mimarlık bölümünde temel tasarım; mimarlık tarihi; çağdaş sanat, sinema ve mekân ilişkisi; animasyon, ve sinema tarih ve teorisi üzerine çeşitli dersler verdi. Aynı zamanda Philadelphia Sanat Müzesi, Philadelphia Çağdaş Sanat Enstitüsü, Penn Beşeri Bilimler Forumu ve Canyon Cinema Arşivleri'nde çeşitli görevler aldı. Philadelphia Sanat Müzesi'nde Léger: Modern Art in the Metropolis (2013) ve Canyon Cinema Arşivleri'nde Insurgent Articulations (2022) başlıklı film serilerinin küratörlüğünü yaptı. Çalışmaları *Camera Obscura, animation: an interdisciplinary journal, Film Criticism, Quarterly Review of Film and Video ve Open Screens* gibi dergilerde yayımlandı. İlgilendiği araştırma konuları içinde modern ve çağdaş sanat ve mimarlık tarihi; sanat, sinema ve mekân ilişkileri; sinema araştırmaları; hareketli görsellerin sergilenme biçimleri ve alanları; animasyon tarih ve teorisi; deneysel film, belgesel ve politik sinema; ve görsel kültür, mekân, kimlik, ve cinsiyet ilişkileri yer almaktadır.

PROF. DR. ASU BEŞGEN

Karadeniz Teknik Üniversitesi, Mimarlık Bölümü'nde başladığı lisans öğrenimini, 1993 yılında üniversite birincisi olarak tamamladı. ODTÜ Restorasyon Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine başladı. Bir mimarlık bürosunda çalıştı. 1994 yılında, Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde araştırma görevlisi olarak çalıştı. 1996'da "Kübizm Sanat Akımının Modern ve Modern Sonrası Mimarlığa Etkisi" konulu yüksek lisans tezini tamamlayarak "Yüksek Mimar" unvanını kazandı. Aynı yıl, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Mimarlık Anabilim Dalı'nda doktora eğitimine başladı. İstanbul Teknik Üniversitesi,

Bina Bilgisi ve Mimarlık Tarihi Anabilim Dalları'nda doktora dersleri aldı. 1999 yılında, İngiltere'de Taylor & Francis, Building Research & Information grubu tarafından uluslararası düzeyde düzenlenen "Mimarlıkta Doktora Tezleri" konulu yarışmayı, üzerinde çalışmış olduğu doktora araştırma konusuyla kazandı. "Estetik ve Mimarlıkta Kavram, Kavramsal Analiz, Kavramlaştırma / 1980 Sonrası Mimarlık Ürünleri Üzerine Örneklemeler" adlı doktora tezini 2001 yılında tamamladı.KTÜ'de, Mimari Anlatım, Mimari Proje, İç Mimari Proje, Temel Tasarım, Mimarlığa Giriş, Estetik, Sanat Kuramı, Sinema ve Mimarlık derslerini; lisansüstü programlarında Mimarlık Kuram ve Kavramları, Mimarlıkta Estetik, Estetik Kuramı ve Mimarlık, 20. yy. Sanat ve Mimarlık Diyalogu, Sinema ve Mimarlık, Kültür-Mekân ve Türk Sineması, Mimaride Yok Mekân, Tasarımda Soyutlama, 20. yy. Sanat ve Mimarlığında Avangard Eğilimler, Mimarlık ve Toplumsallık, Bienaller ve Mimarlık Pratiği adlı dersleri yürüttü. Ulusal ve uluslararası düzeyde birçok mimarlık organizasyonuna; araştırma projesi, seminer, konferans ve sergiye katıldı. Hâlen KTÜ Mimarlık Bölümü'nde akademik çalışmalarına devam etmekte olan Beşgen'in mimari tasarım, mimarlık eğitimi, kuram, estetik, sanat ve sinema, araştırma alanları arasındadır.

ÖĞR. GÖR. DUYGU MELEK GÜNER

Namık Kemal Üniversitesi, Mimarlık Bölümü'nde başladığı lisans öğrenimini 2017 yılında tamamladı. Mezuniyetten sonra özel sektörde mimar olarak çalışmaya başladı. 2021 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde "Mekân-İnsan Diyalogunda Tinsel Arayüz" başlıklı yüksek lisans tezini tamamlayarak "Yüksek Mimar" unvanını kazandı. 2022 yılında Antalya Belek Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak göreve başladı. Antalya Belek Üniversitesi, İç Mekân Tasarımı ön lisans programında Temel Tasarım I, Temel Tasarım II, Mimari Anlatım Teknikleri, Mekân Analizi, Mekân-Beden Etkileşimi, İç Mimarlıkta Işık, Renk ve Doku, Koruma ve Yenileme, Geri Dönüşümlü Tasarım, Mesleki Portfolyo Hazırlama, Araştırma Yöntem ve Teknikleri, Bitirme Projesi, Evrensel Tasarım derslerini; İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı lisans programında Temel Tasarım I, Temel Tasarım II derslerini; Radyo, Televizyon ve Sinema lisans programında ise Mekân Tasarımı ve Kostüm dersini yürüttü. Ulusal ve uluslararası düzeyde birçok mimarlık organizasyonuna; seminer, konferans ve sergiye katıldı. Hâlen Antalya Belek Üniversitesi, İç Mekân Tasarımı Programı'nda akademik çalışmalarına devam etmekte olan Güner'in mimari tasarım, tinsellik, kuram, felsefe, sanat ve sinema araştırma alanları arasındadır.

AHMET TURAN KÖKSAL

İstanbul'un tartışmasız en güzel isme sahip semti Fındıklı'da doğmuş, 16 yaşını bitirmeden mimarlık fakültesine girmiş ve fakülteye girmeden, teknik resim, gölge perspektif ve tasarım geometriyi babasından öğrenmiş biridir. Artık ne zoru varsa. Analog ile öğrenmiş, dijitale doğmuş ve okul biter bitmez İnternet teknolojileriyle uğraşacağını düşünmüştür. İlk kitabı 1997 yılında

basılmış ve 3 baskı yapmış İnternet Sizden Korksun'dur. Sonra Kim Korkar İnternette isimli bir kitap daha yazmış ve akabinde SketchUp hakkında Türkçe ilk ve tek kitabı yazıp, roman yazarlığına terfi etmiştir. 2003'te savunduğu doktora tezi apaçık şimdiki "Metaverse" olan ve çeşitli üniversitelerde dersler vermiş, akademyanın dertlerini görüp tadında bırakmıştır. *Ustura* isimli, daha çok uykusundayken 200 yıl öncesine gidebilen, şişman ama bilgisayarı iyi kullanabilen bir mimar akademisyenin İstanbul maceralarını yazmış, ikinci cildi *Camtaşı*'nı da çıkarmıştır. Şimdi üçüncü cilt *Hokka*'yı yazıyor. Arada *Tuhafiyedeki Hafiye* isimle yayınlanmış bir romanı daha var. Biri çeviri olmak üzere yayınlanmış sekiz kitabı vardır. Devamlı yazar, çizer bir şey araştırır, yayınlar, podcast, Youtube içeriği, blog filan derken geçinmek için de Silikon Vadisi'ndeki startaplara bazı tasarımlar yapar. Sinemayla olan ilişkisi ise ayrıca griptir. Bazı sinema filmleri onun için her biri ayrı sabit disk sürücüsü gibi, onlarca dosya, onlar klasör içeren sinestezik etkileri olan depolama araçlarıdır. Onları alır ve arşivler arada sırada şöyle bir üstünden geçer ki unutmazın. Sonra onları birleştirip, algısal kokteyller yapar. Maddi hiçbir faydası olmasa da bundan mutlu olur.

PROF. DR. LALE ÖZGENEL

ODTÜ Mimarlık Bölümü'nden lisans, yüksek lisans (Mimarlık Tarihi) ve doktora (Mimarlık) derecelerini aldı, Oxford Üniversitesi, Atina Amerikan Akademisi ve Roma Amerikan Akademisi'nde doktora sonrası araştırma ve proje çalışmaları yaptı. Uluslararası arkeoloji projelerinde sorumlu mimar ve ekip lideri olarak çalıştı. Antik döneme yoğunlaşan konut ve gündelik yaşam tarihi odaklı yayınlarının yanı sıra, Türkiye'de tenis sporu ve kulüplerinin tarihi, kırsal mimarlık üzerine araştırmaları ve yayınları vardır. ODTÜ Mimarlık Bölümü'nde mimarlık tarihi dersleri vermekte, 4. sınıf mimari tasarım stüdyosu yürütücülüğü yapmaktadır. ODTÜ Rektör Danışmanı (2008-2016), ODTÜ Müzik ve Güzel Sanatlar Bölümü Başkanlığı (2011-2016), ODTÜ Mimarlık Tarihi Lisansüstü Programı Başkanı (2012-2015), ODTÜ Mimarlık Bölümü Doktora Komitesi Başkanı (2007-2014), TED Üniversitesi Mütevelli Heyeti Üyesi (2015-2018), Mimarlar Derneği 1927 Yönetim Kurulu Başkanı (2016-2021) ve Ankara Kent Konseyi Başkan Yardımcısı (2019-bugün) olarak akademik ve idari sorumluluklar üstlenmiş, mimarlık eğitimine, mesleğine, kültürüne ve sanata katkı veren yayınlar, etkinlikler, projeler geliştirmiş ve gerçekleştirmiştir. Akademik çalışmalarının yanı sıra mimari proje yarışmalarına katılmakta, ODTÜ bünyesinde mimari uygulama çalışmaları yapmakta, mimarlık tarihi ve mimari tasarım ekseninde araştırmalar, çalışmalar, yayınlar ve danışmanlıklar yapmaktadır.

JALE N. ERZEN

Jale Nejdet Erzen (1943), Art Center College of Design, Los Angeles'da resim lisans ve yüksek lisans dereceleri aldı, 1974'de New York'da Hunter College'da Leo Steinberg'un derslerini izledi. 1974'den bu yana ODTÜ Mimarlık Fakültesinde temel tasarım, sanat ve mimarlık tarihi, resim,

fotograf ve estetik dersleri vermektedir. 1974'de ODTÜ'de başlattığı çevre estetiği dersi dünyada bu konuda verilen ilk derstir. 1982'de Fransa müzelerinde araştırma bursu ve 1985'te Fulbright bursu kazandı. 2006'da Goethe Enstitüsü'nün Almanya müzeleri gezisi bursu aldı. Kurucularından olduğu Sanart Estetik ve Görsel Kültür Derneği'nin 1991'dan 2010 yılına kadar birkaç dönem hariç başkanlığını sürdürmüştür. Sanart Derneği'nin çeşitli uluslararası sempozyumlarını düzenlemiş ve 10'un üstünde kitap ve yayınının editörlüğünü yapmıştır. 2016-2019 Dünya Estetik Kurumu başkanlığı yapmıştır. 2007 yılında ODTÜ ve Tübitak desteğiyle 42 ülkeden sanatçı ve estetikçinin katıldığı Dünya Estetik Kongresi'ni düzenlemiştir. 1991'de Fransız Kültür Bakanlığı'nın Sanat ve Edebiyat dalında şövalyelik ödülüne, 2000'de TÜYAP'ın en iyi eleştirmen, 2008'de Türkiye Mimarlar Odasının Mimarlığa Katkı, 2015'te Sanat Çınarı, 2021'de Serbest Mimarlar Derneği'nin mimarlığa katkı ve 2023'te Sanat Kurumu'nun Onur ödülüne layık görülmüştür. Türk sanatçıları ve Mimar Sinan üzerine kitapları, İslam estetiği ve mimarisini ve karşılaştırmalı estetik ve çevre estetiği üzerine yerli ve uluslararası yayınları bulunmaktadır. Birçok uluslararası üniversitede misafir profesörlük yapmış, konferans ve seminerler vermiştir. 1971'den bu yana ilki Los Angeles Art Association olmak üzere yurt dışında ve Türkiye'de birçok resim sergisi açmıştır. Resimleri özel ve resmî koleksiyonlarda bulunmaktadır. Youtube üzerinden 2015 Anka Sanat Galerisi sergisi izlenebilir: : <http://www.youtube.com/watch?v=SWSWw9jnsGE>
Emekli olarak ODTÜ Mimarlık fakültesinde görevini sürdürmektedir.

ÖZLEM YALIM

Ankara doğan Özlem Yalım Endüstri Ürünleri Tasarımcısı olarak İstanbul'da yaşamaktadır. 1995 yılında ODTÜ Mimarlık Fakültesi, Endüstri Ürünleri tasarımı Bölümü'nden lisans derecesini aldı. Farklı formasyonlarda endüstri ürünleri, mobilya, çeşitli nesnelere, ambalaj, geçici ticari ve sergileme mekânları, mekân ve peyzaj tasarımı projelerini tasarladı ve uygulama yürütücülüğünü gerçekleştirdi. Ürün geliştirme, malzeme ve üretim adına yurt içi ve yurt dışı deneyime sahip olmakla birlikte, iki boyutlu tasarımlardan mekân ölçeğine kadar pek çok alanda farklı projelere imza attı. İstanbul'a yerleştikten sonra sırası ile Terminal Design'da proje direktörlüğü, Adressİstanbul'da tasarım direktörlüğü, Koleksiyon Holding'de ürün geliştirme direktörlüğü, tasarım ve marka direktörlüğü görevlerini üstlendi. Kurumsal çalışmalarının yanında, özel projelerin ve sivil örgütlenme çalışmalarının içinde yer aldı. Bunlar arasında tasarım alanında öne çıkanlar, ihracatçı birlikleriyle ilk iş birliklerinin ve tasarım yarışmalarının oluşturulması, NTV ekranlarında yayınlanan Türk Mucit yarışması jüri üyeliği ve Frankfurt Tendence Lifestyle fuarında açılan ilk Türk tasarım Sergisi East to West olarak sıralanabilir. Kendi oluşturduğu bienal projesiyle 2010 yılında İKSV bünyesine katılarak ilk İstanbul Tasarım Bienali'ni tasarladı ve 2010-2013 yılları arasında direktörlüğünü üstlendi. Bu esnada yurt dışında pek çok ülkede Türkiyeli tasarım adına elçilik ve tanıtım rolü üstlendi. 2014 yılında Tasarım Bienali danışma kurulundan ve İKSV danışmanlığından ayrılarak kariyerine devam

eden Yalım, 2015 yılından bu yana global ölçekte projeler ve hizmetler yürüten TEPTA Aydınlatma'da stratejik marka direktörü olarak görev yapıyor. Tasarım meslek olmanın ötesinde yaşam biçimi edinen tasarımcı, ayrıca sergiler, atölyeler ve tasarım odaklı düşünce (design thinking) eğitimleri düzenlemeye, çeşitli kurum ve projelere danışmanlık vermeye devam ediyor. 2021 boyunca Bidebunuizle Youtube kanalında yapımını ve sunumunu gerçekleştirdiği Şehirler/Şekiller programı ve 2022 de küratörlüğünü üstlendiği DEKA+2 Tasarım Sergisi ile Açık Radyo'da hazırlayıp İpek Sur van Dayk ile birlikte dönüşümlü sunduğu Rotatif isimli program bu projelerden en güncelleridir. Tüm kariyeri boyunca sürekli olarak sektörel dergilerde, basılı ve çevrimiçi yayınlarda aylık yazılar yazan tasarımcı, 2013-2015 arasında Optimist dergisinde aylık köşe yazarlığı yaptı. 2018 yılından bu yana *Cumhuriyet Pazar*, *T24*, *Gazete Pencere Pazar*, *Arkitera*, *Manifold*, *Sanatatak*, *Art Unlimited*, *Oggusto* gibi çeşitli dergi ve gazetede yazılmıştır. Tasarımcının profesyonel meslek yaşamı ile paralel olarak yürüttüğü yazın yaşamında imza attığı ve/veya konuk yazarları arasında bulunduğu kitaplardan bazıları şöyle özetlenebilir: I. İstanbul Tasarım Bienali kataloğu, 2012, yayın koordinatörü, ikinci editör, İKSV Yayınları İKASEVE, 370 kişi İKSV'yi anlatıyor, 2013, katılımcı, İKSV Yayınları Yeni Paradigma, 2014, konuk yazar, Optimist yayınları 600 Years of Polish-Turkish Diplomatic Relations, 2014, Design bölümü yazarı, Culture PL Day, Light, Night, 2015, editör, İstanbul Modern'de açılan aynı isimli sergi kitabı Design Unlimited, 2016 Sonbahar-Kış sayısı, editör, Unlimited Publications Meyhane İhtisas Kitabı, 2022, konuk yazar, Anason İşleri #özlemesi, 2022, şair, The Poet House.

AYLIN ATACAN

Aylin Atacan lisans eğitimini Anadolu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nde tamamladıktan sonra, Gazi Üniversitesi'nde modern mimarlıkta yabancılaşma sorununu Jacques Tati filmleri üzerinden sorgulayan tezini üretti. 2017 yılında VEKAM araştırma ödülü ile tamamladığı projenin sonuç ürünü olan *Bir Sinema Seti Olarak Ankara: Ankara Filmleri Üzerinden Kentin Mimarlık Tarihini Okumak* adlı makalesi Ankara Araştırmaları Dergisi'nde yayımlandı. Doktora eğitimini araştırma görevlisi olarak çalıştığı ODTÜ Mimarlık Tarihi Lisansüstü Programı'nda *Between Image and Moving Image: Representations of Pompeii in Illustrated Books and Silent Films of 19th and Early 20th Century* başlıklı tezi ile 2020 yılında tamamladı. Doktora sürecinin sonlanması ile 2021-2022 yıllarında University College London, Greek&Latin bölümünde doktora sonrası çalışmasını tamamladı ve aynı üniversitede AHRC tarafından desteklenen *Museum of Dreams: Silent Antiquity Films in the BFI National Archive (2023-26)* adlı projede araştırmacı olarak çalışmaktadır. Araştırma ve ilgili alanları antik dönem mimarlığı; 19. yüzyıl mimarlık temsili ve görselliği; konut ve gündelik hayatın tarihi; sinema tarihi; sinema ve mimarlık temsili; sinema ve mimarlık tarihi eğitimi; sessiz film çalışmaları olarak sıralanabilir. Sinematik anlatı ve mimarlık ilişkisini çalışmalarının odağına yerleştiren Aylin Atacan'ın çeşitli kurumlardan aldığı görüntü yönetmenliği ve sinema okur-yazarlığı sertifikaları bulunmakta, aldığı eğitimler doğrultusunda akademik üretimlerine devam etmektedir.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	17
CELAL ABDİ GÜZER	
I	
SİNEMANIN MİMARLIK ÜZERİNE SÖYLEDİKLERİ: BİR ELEŞTİRİ BİÇİMİ OLARAK SİNEMA	27
CELAL ABDİ GÜZER	
2	
GÖRÜNÜR KENTLER VE ANALOG İKİZLERİ	63
GÜL KAÇMAZ ERK	
3	
KURGUSAL VE FİZİKSEL MEKÂN ARASINDAKİ SÜREKLİLİK VE KOPUŞLAR: KUBRİCK ÜZERİNDEN OKUMALAR	87
AYÇA AKAY	
4	
GERÇEKLİĞİN YANILSAMALARI: SİNEMADA KENT VE MEKÂNIN YENİDEN ÜRETİMİ	112
TÜRKAN NİHAN HACİÖMEROĞLU	
5	
MİMARİ İMGELERİN SİNEMADAKİ TEMSİLİ: RENAISSANCE FİLMİNDE ŞEHRİN İMGESEL İNŞASI	124
AYŞEGÜL AKÇAY KAVAKOĞLU	

6		
SİNEMASAL MEKÂN VE TOPLUMSAL CİNSİYET ÜZERİNE NOTLAR	143	
EKİN PINAR		
7		
SİNEMADA DELEUZİAN MEKÂN ÜRETİMİ: ROMA	161	
ASU BEŞGEN, DUYGU MELEK GÜNER		
8		
SİNESTEZİ, KALORİFER, METAFOR, ALEGORİ, KÖRLEMESİNE ÇİZİM, BENLİK, PROJeksiYON, GERÇEK ÖLÜM, BEYİN VE MEKÂN	178	
AHMET TURAN KÖKSAL		
9		
HAREKETLİ İMAJLAR-SESSİZ ANLATILAR: ERKEN DÖNEM SİNEMASINDA ANTİK KENT VE MEKÂN TEMSİLLERİ	221	
LALE ÖZGENEL VE AYLİN ATACAN		
10		
FİLM SANATI ÜZERİNE	271	
JALE N. ERZEN		
11		
SİNEMADA BİR PROTAGONİST KARAKTER OLARAK: TASARIM	287	
ÖZLEM YALIM		
DİZİN	309	

I
SİNEMANIN MİMARLIK ÜZERİNE SÖYLEDİKLERİ:
BİR ELEŞTİRİ BİÇİMİ OLARAK SİNEMA

CELAL ABDİ GÜZER
ODTÜ MİMARLIK BÖLÜMÜ

Kent, mimarlık, mekân ve mekânı tamamlayan, içinde yer alan objeler tıpkı senaryo, yönetmen ya da oyuncular gibi sinemanın asal parçalarıdır. Sinema mekânı doğrudan öykünün parçası, karakterlerinden biri yapabileceği gibi öykünün kurgusunu oluşturan, anlamını güçlendiren bir arka plan olarak da kullanılabilir. Mekânın rolü hem öykü bazında hem de öykü içinde değişken olabilir. Kentleşme, mimarlık, tasarım, sanat gibi alanlarla sinema arasındaki doğrudan ilişki sadece anlatım ve temsil aracı olarak birbirlerini kullanmaları, birbirleri üzerine söz söylemeleriyle sınırlı olmaksızın zaman zaman kesişen ortak bir dil, anlatım ve eleştiri ortamı da sunar. Bu yazıda mimarlık olarak ifade edilen ama farklı ölçeklerdeki tasarım ve sanat alanlarını içeren ortamlarla sinema arasındaki ilişki, sinemanın bu alanlara dışardan bakarak oluşturduğu anlam ve değerler anlaşılmasına ve tartışılmaya çalışılacaktır. Bu anlamda Tafuri'nin altını çizdiği gibi mimarlık eleştirisinin sadece kendi disiplin alanından, tek boyutlu olarak beslenmesinin getirdiği sorun ve kısıtlılıklar aşılmasına çalışılacaktır.¹

Eleştiri sözcüğü Latince köklerine (*crit*) gidildiğinde ayırt etmek, diğerlerine göre farklarını anlamak, bir bağlam içinde anlamlandırmak gibi anlamlar içerir. Mimarlık söz konusu olduğunda eleştirinin görevi doğrudan yargılamak ya da değer

¹ M. Tafuri, 1980, 1976. *Theories and History of Architecture*, çev. G. Verrecchia, Granada Publishing, Londra, s. 103.

atfetmekten çok anlamaya yöneliktir.² Mimarlık eleştirisi pek çok alanda olduğu gibi kendi alanının ürününü anlamaya ve anlatmaya çalışırken başta komşu alanlar olmak üzere diğer alanların dil ve yöntemlerini, eleştiri modellerini ödünç alır. Bu nedenle mimarlık, sanat, tasarım, edebiyat, fotoğraf, sinema gibi alanların eleştiri birikimi kavram, dil, referans, tanım, model ve yöntem benzerlikleri içerir. Ölçek, oran, uyum, ışık, tezat, dil, kurgu, renk, öykü, arka plan, yapı, süreklilik gibi kavramlar ya da minimalist, modern, avant-garde, romantik gibi sıfatlar bütün alanları kapsayacak kesişme noktalarını temsil eder. Eleştiri söz konusu olduğunda sanatın farklı alanları arasındaki süreklilik sadece dil, kavram ve yöntem benzerlikleri ile sınırlı değildir. Bu alanların her birinin diğerlerine olan geçirgenlikleri, birbirlerine kaynak oluşturma, birbirlerini kullanma ve temsil etme biçimleri gözetildiğinde her bir ifade ortamı bir diğerinin eleştirel ortamı olarak da işlev görür. Bir başka deyişle tasarım ve sanatla ilişkili alt alanlar kendilerini ya da diğerini anlamak ve anlatmak için birbirlerini ortamlarını kullanırlar. Mimarlık eleştirisi doğrudan yapıyı çevreyi konu alsada dolaylı olarak yapıyı çevre üzerinden bu çevrenin oluşumu üzerinde etkili olan ekonomik, sosyal, psikolojik, ideolojik sorunlarla ve bu sorunların etkilediği kültürel, tarihî, geleneksel değerlerle de ilgilenir. Bu sorun ve değer öncelikleri ile yapıyı çevre arasındaki süreklilik ilişkisini ve dönüştürücü etkileşimi anlamaya çalışır, sorgular. Sinema da doğrudan ya da dolaylı olarak bu sorgulamanın araçlarından biridir. Yapılı çevreyi bir öykü, seçilmiş sorun öncelikleri ve bir değer zemini üzerinden algılar, ona yeni bir değer atfeder. Bu anlamda sinema sadece kendi öyküsünü anlatmaz, katmanlar hâlinde başka öyküleri barındırır, onlara yeni anlamlar yükler. Şüphesiz bu sadece sinema için değil,

² W. Attoe, 1976. "Methods of Criticism and Response to Criticism", *JAE*, C. 29, No. 4, s. 76.

birbirlerine geçirgen olan tüm sanat dalları ve disiplinler için geçerlidir.

Sinema kenti ve mimarlığı sadece bir arka plan olarak kullanmakla kalmaz, zaman zaman farklı bir gözle, farklı uzaklık ve açılarla bakarak, çerçeveleyerek, detaylara odaklanarak, zaman zaman başka unsurların bütünleşik parçası hâline getirerek mekâna yeni anlamlar katar, bir anlamda mekânı dönüştürür. Bildiğimiz, kanıksadığımız kentleri, yapıları, objeleri sinemanın gözüyle yeniden görür, yeniden anlamlandırırız. Bu alternatif anlamların sinema aracılığıyla ürettiği değer mimarlık zemininde üretilen değerlerle süreklilik kurabileceği gibi çatışabilir de. Sanat tarihi içinde öne çıkarılan bir yapı, sinemanın anlatımı içinde sıradan hatta itici bir objeye dönüşebilirken, problemlerle dolu bir kent parçası bir çekim merkezine dönüşebilir. Sinema kenti, mimarlığı, sanatı yaşamın içine taşır, bir öykünün parçası yapar, donmuş fiziksel bir ortam olmaktan çıkartır, yeniden anlamlandırır. Böyle bakıldığı sinema ve benzeri komşu alanlar mimarlık için sadece alternatif bir değer ve anlam üretme ortamı değil aynı zamanda bir eleştiri ortamıdır. Mimarlık diğer disiplinler gibi sinema üzerinden kendi ürününü iç dünyasında gördüğünden farklı okumalara açma şansı yakalar.

Bir Kesişme Noktası Olarak Sinema

Mimarlık edebiyat, sanat, felsefe, tarih ve sinema gibi alanlardan etkilendiği gibi onları etkiler. Bu etkilenme zaman zaman doğrudan bir sanat ya da tasarım eserini üzerinde, içinde barındırma olabileceği gibi zaman zaman da o alanda kullanılan anlayış, yaklaşım ya da düşüncelerin mimarlık alanına taşınması biçiminde olabilir. Örneğin Bernard Tschumi 1980'lerde gerçekleştirdiği Parc de la Villette projesinde tasarımını büyük ölçüde dekonstrüktivizm alanında önemli bir felsefeci olan Jacques Derrida'nın da fikirleri ile ilişkilendir-